

Prevdark,

kakó naj bi se na Krajskim desetina in vse urbarske dolžnosti odkupile.

III 60333

I.

Vse gruntne dolžnosti sploh, ktere je imel podložni kmet ali desetinc svoji gruntni ali desetinski gosposki v delu, v pridelkih ali v denarjih opravljati, in ravno takó tudi deseti denar in vse druge prepisne štibre bojo prvi dan prihodnjiga noviga léta 1849 proti tem jenjale, de se bo pravična tarifa postavila, po kateri se bo podložnik in desetinc vsih dozdanjih gosposkinih gruntnih dolžnost odkupiti zamogel.

II.

Ta odkupšina se bo zgodila pod varstvom cesarskiga vladarstva, ki bo odkupno denarnico ali kaso napravilo. Posebna komisija bo pa v ta namen postavljena, ktera bo denarnico ali kaso oskerbovala in celo delo odkupšine prevzela; ti komisii se bo pridjalo enako število poslancov izmed tistih, ki imajo pravico desetino in gruntne davke pobirati, in pa izmed unih, ki imajo dolžnost jih odrajtovati. Ti poslanci se bojo na deželnim zboru volili. Stroške (unkostinge) te komisije ima cesarsko vladarstvo na se vzeti.

De se h ti komisii enako število izmed tistih, ki imajo pravico, in izmed unih, ki imajo dolžnost, perdá, je popolnoma po ustavnih postavah, in ima posebno namén, zaupanje podložnih v komisijo urediti.

III.

Tarifa za odkupljenje vsih v 1. razdelku imenovanih dolžnost se bo postavila po dozdanjim čistim znesku ali dohodku.

Dosedanji péti del, kakor se vé, ni v čistim znesku zapopaden; tedej ta péti del, ki do zdaj ni bil plačan ali odrajtan, tudi v to rajtingo ne pride.

IV.

Za tarifo vsih imenovanih odkupnih dolžnost se vzame šestnajsterni znesik vsiga, kar čisto veržejo. To da šumo ali kapital. Po tém se prerajta, koliko gruntni ali desetinski gosposki gré.

Šestnajsterni znesik čistiga dohodka ni prevelik, kér takó na vsacih 5 goldinarjev čistiga dohodka le 80 gold. odkupšine pride; tako — postavimo — bo tisti, kteriga davki so vsako léto 5 gold. znesli, samó šumo 80 goldinarjev namesto 100 gold. (kakor je scer po cesarskih postavah navada) odrajtati imel.

V.

Podložni in desetinci imajo 6 gold. od sto tiste šume, ki po 4. razdelku njih posestvo zadene, vsak mesec v léto naprej v odkupno denarnico odrajtati. To létno odrajtovanje šestih goldinarjev od vsacih stó naredi tarifo, ktero imá podložni ali desetinc dajati in od ktere je bilo v 1. razdelku govorjeno. To vsakolétno odrajtovanje imá po čisto splačanih dolžnostih jenjati, kar se bo pred ko ne v 28 létih zgodilo.

Podložni in desetinci imajo tako, desiravno se bojo zamogli po ti poti vsih dolžnost čisto rešiti, vunder še menj plačati, kakor so bili do zdej dajati dolžni, akoravno jim ni treba, odkupno šumo na enkrat plačati, ampak le čimže odrajtovati.

Postavimo, de čisti znesik desetine ali urbarskiga davka je 5 gold. — pride odkupna šuma zató na 80 gold. Plačilo podložniga ali desetince znese tedej 4 gold. 48 kr. na léto, torej 12 krajc. menj kakor dosihmal, in v 28 létih je pred ko ne tega plačila rešen, brez de bi mu bilo celo šumo ali kapital plačati treba. Odškodvanje desetinske ali gruntne gosposke za tó plačilo znese 80 gold. šume, in dokler se ta ne izplača, poteguje 3 gold. in 12 kr. čimžev vsako léto.

VI.

Desetinske in gruntne gosposke dobijo za odkupno šumo, ktera jim po 4. razdelku gré, dolžne pisma (obligacijone) iz odkupne denarnice, ktere so na imé gruntne ali desetinske gosposke narejene in s kuponi ali čimžnimi listki privedene, za ktere tisti človek čimžni denar prejme, ki jih skaže. Dolžne pisma (obligacijone), ktere imajo po postavi pred vsimi intabuliranimi dolžniki prvo stopnjo, naredi komisija, ktera odkupno denarnico oskerbuje, v zneskih po 100, 50 in 25 goldinarjev. Do tistihmal, de se bodo te dolžne pisma po zdolej imenovanih pravilih vlekle, se bodo čimži iz odkupne denarnice po 4 gold. od stó vsako léto plačevali. Za zneske pod 25 gold. se bodo scer tudi dolžne pisma napravile, tode čimži se ne bodo plačevali.

VII.

Zató, ker podložni in desetinci imajo 6 od stó odrajtovati, gruntne in desetinske gosposke pa le 4 od stó vlečejo, ostaneta 2 gold. od stó v odkupni denarnici, iz kterih se scasama šume skupej stekó, s kterimi se bojo dolžne pisma poplačale in nazadnje zbrisale.

VIII.

Ktere dolžna pisma odkupne denarnice se bodo vsako léto izplačevali, se bo po očitnim vlečenji ali lozanji razsodilo, ktero se bo po meri odkupnih denarjev koj v prvih mescih vsaciga léta godilo in ktero se bo toliko časa naprej peljalo, dokler ne bo denarnica izpraznjena. Te dolžne pisma bojo zaznamovane s posebnimi številkami.

Ker bodo dolžne pisma koj v prvih mescih vlečene, se tako čimži od vsih poznejših mescev prihranijo. Takó si pridobi odkupna denarnica toliko dobička, de je v stanu zgube poravnati, ki bi se utegnile primeriti, in pa stroške poplačati, ki jih bo odkupovanje seboj prineslo, ako bi se utegnilo zgoditi, de bi se ti stroški s cesarskimi denarji ne plačevali.

IX.

Tistih 6 goldinarjev od vsacih stó, ki jih imajo podložni ali desetinci vsako léto plačevati, se bodo

po cesarskih gosposkah kakor franki ali cesarske štibre pobiralo, in de se to plačilo, katero nikdar ne zastara, gotovo odrajtuje, je po postavi posestvo pred vsimi intabuliranimi dolžniki zastavljeno v zavarovanje plačevanja podložnih, ki morajo s svojim posestvom zato dobri stati in brez razločka to dolžnost tudi svojim naslednikom naložiti. Ta zastava ima prednost med vsimi zastavami.

X.

Vsim, ki imajo dolžnost desetino in urbarske davke dajati, je na voljo dano, tudi več kakor po postavi odmerjenih 6 od sto gold. plačati. Te veči plačila se jim bodo na v 4. razdelku odmerjeni začimženi šumi po odvzetih 6 gold. od sto odpisale (tih 6 gold. od sto je v založno denarnico namenjeno), ali pa se jim bodo tako k dobri mu perpisale, de se bojo po tem poprej svojih davkov odkupili. De bo vsak previdil, koliko mu bo po tem takim plačati treba, in de si bo potem svojemu premoženju primerjeno vižo plačanja izbral, se imajo tablice napraviti, v katerih bojo mnogoverstne plačila zaznamovane.

Tukaj imenovani založni denarji imajo namen mogoče zgube zavoljo slabih létin, toče i. t. d. poravnati. Zato pa, de se veči plačila le po odvzetih 6 gold. od sto zarajtajo, in de tedej tisti, kateri svoj del šume z večim plačilam zbrisati hočejo, 6 gold. od sto več plačati morajo, dobiček odkupšine premožnejšim posestnikom nikakor ne odide, ki se bodo gotovo dostikrat radi pravice poslužili več plačati; zakaj, postavimo, kak desetinc, kteriga desetina znese 5 gold., bi hotel od svojiga desetnika koj z gotovimi denarji se odkupiti, bi imel 80 gold. z unimi 6 gold. od sto, tedej le 84 gold. in 48 kr. plačati; pri tem je desetince dobiček še vedno očiten.

Tako ravnanje tudi pravica terja, zakaj gotovo je, de tiste zemljiša, katerih davki se koj čisto ali večidel zbrisejo, v primeri veči ceno zadobijo, kakor je cena zemljiš, ki se še le v 28 létih réšijo in kterih cena v primeri toliko bolj počasi raste, kolikor število čisto rešenih zemljiš veči prihaja. Perdajk nasvetovanih 6 gold. od sto je tedej le za to, de se dobički in težavnosti odkupovanja med premožnejšimi in bolj ubožnimi posestniki po pravici poravnajo.

XI.

Narpoprej imajo, de se zgorej imenovana pravična tarifa napravi, desetinske in gruntne gosposke vse svoje desetinske in urbarske pravice v dveh mescih postavljeni komisii z natanjenim spiskam skazati, v kterim ni samo tisti, ki je dolžen odrajtovati in pa reč in odrajtovanje samo, ampak tudi vse natajnkospisano, kar te pravice spriča in poterdí. Kdor to pri odkupni komisii v dveh mescih storiti zamudi, mora 10 do 500 gold. kazni ali štrafinge v odkupno denarnico plačati; potem bo odkupna komisija za poravnanje skerbela. V kazin obsodi odkupna komisija, brez de bi bilo mogoče, se pri kakí vikši gosposki pritožiti, in skerbí za gotovo plačevanje obsojenih denarjev s pomočjó sodne gosposke.

Skazanje odkupljivih pravic pa nemore volji gruntne gosposke prepušeno biti, ker bi se kak zlo zadolžen grajšak, čigar odkupne denarje bi také le njegovi posodniki dobili, utegnil dolgo obotavljati, predin bi to storil; pravice družih ljudi pa po takim odlašanjí terpeti ne smejo.

XII.

De so desetinske pravice zares po postavah, ne pričajo samo rektifikatorji in očitne bukve, ve-

ljavne pogodbe (kontrakti) med desetinci in desetniki ali njih sprednjiki v posestvu, in vse druge pisma, ki so zoper desetince po sodbah storjene priče, ampak tudi protokoli zastran desetine v najem ali štant dane, in zapiski ali regrištri zastran poberanja desetine; poslednje dvoje pa pričale toliko in takrat, kader se desetinci zoper v njih zapisane desetinske pravice pri spričanim poklicu pri komisii ne pritožijo. Storjeno poravnanje se nanaša na 1. Prosenca 1849.

XIII.

Ako čez desetinske pravice pravde postanejo, poskuša komisija, ki odkupljenje vodi, pogodbo (zglihengo) narediti; ako pa to nič ne pomaga, se bo odkupšina desetine po zadnjim posestvu plačevala, dokler ni sodna gosposka drugač spoznala.

Take pravde se imajo zadnji čas v 3 mescih po poskušeni zglihengi začeti, scer se pravda zapade. Če se primeri, de ste si komisija in sodniška razsoda (urtel) nasproti, sklene odkupna komisija brez pripušenja daljne tožbe koliko ima eden drugimu poverniti.

Po tačasnim odkupljeni od desetine po stanji posestva se nemore nihče poškodovati, ker dolžnosti in dobički iz njega samo na mesto cenjeniga posestva stopijo in desetinc na vsako vižo menj odrajtuje, kakor bi bil imel dolžnost odrajtovati.

XIV.

Kolikošne in kakošne so urbarske pravice, razsodijo po overženim dvornim ukazu od léta 1785 rektifikatorji, obstoječe veljavne pogodbe (kontrakti) in druge po postavah napravljene verjetne pisma in politiške in sodniške razsodbe, ravno tako tudi desetlétno, dozdej brez vstavljanja opravljano odrajtovanje, katero se iz urbarskih bukvic podložnih previdi. Samo od gruntne gosposke napravljene zapiski zamorejo sami na sebi in še le potem pričevati, če se podložni po spričanim poklicu zoper v njih zapisane dolžnosti pri komisii ne pritožijo, katero pritožbo pa pokazane urbarske bukvice ali druge verjetne pisma poterediti morajo, drugači bi se tožba ne poslušala.

XV.

V pravnih urbarskih pravicah se ravno tako, kakor je v 13. razdelku rečeno bilo.

XVI.

Kakó se ima čisti znesek ali dohodek zrajtati, naj veljajo prostovoljne pogodbe med gruntnimi in desetinskimi zosposkami in podložnimi in desetinci, ktere pogodbe pa cesarskiga poterjenja ne potrebujejo; ako se pa primeri, de se gruntna ali desetinska gosposka s podložnimi ali desetinci prostovoljno med seboj ne zastopijo, naj se pa také ravna:

1. Desetinski ali urbarski davki vsaciga leta v denarjih, kakor tudi v stanovitnih pogodbah ali v veljavnih politiških ali sodniških razsodbah očitno za zmirej pogojene ali izgovorjene odkupne šume vsaciga léta imajo kakor čist dohodek veljati in po njih se ima odkupšina prerajtati.

2. Ravno také imajo tudi v le za nekaj časa veljavnih pogodbah izgovorjene ali pa tudi le molčé pogojene in plačane vsakoletne odkupne šume, in sicer posledne, ako se premenijo, po srednji meri 1843., 1844. in 1845. leta ali pa 1845., 1846. in 1847. leta, kakor podložnim boljši kaže, kakor čisti dohodek veljati in potém tarifa se prerajtati.

3. Ravno to velja zastran desetine tudi od zneskov, za ktere so desetniki desetino na svoje

imé v štant vzeli. Ako se po teh postavah ne da ravnati,

4. se pri desetini snopja, kakor tudi pri vsaki desetini, ktera se k premenljivim gruntnim davšinam šteje, s desetinsko pravico v priméri stojéči nekolikošni del siroviga ali splošniga doneska desetini podverženiga zemljiša, ki se iz davkovskega katastra povzame, in sicer pri vinski desetini brez vsiga odvzétka, pri družih poljskih desetinah z 20 do 50 od sto menj po priméri v posameznih krajih dežele navadne posestve po postavi desetini nepodverženiga sadeža — kakor čisti donesek zarajta. Ker je desetina davek, ktera se od splošniga ali siroviga dohodka odrajuje, se mora pri prerajtovanji njeniga siroviga dohodka na katastralni sirovi dohodek gledati. Odvzetek 20. do 50. dela pri desetini snopja je zavoljo posvetve ali nedese-tinskih sadežev potreben, in s pogledam na mnogoverstno navado mnogih krajev, nedese-tinske sadeže sejati ali saditi, bo potem odkupna komisija tudi več ali menj odvzela. — Temu nasproti se je pa

5. pri vsih družih desetinah kakor tudi pri vsih kakor koli imenovanih urbarskih v naturi danih davšinah čisti donesek, ako se ni že, kakor je bilo v XII. do XV. razdelku rečeno, poravnán, po sledečih pravilih ravnáti:

a. Pri vsih premenljivih davšinah je od lét 1845, 1846 in 1847 prerajtana srednja méra dolžnih davšin, ktere se iz davkovskih bukvic podložnih in desetincov ali iz družih pisem razkazati dajo, — pri vsih družih nepremenljivih davšinah pa, kakor je zgorej rečeno bilo, sploh postavljena dolžna davšina od leta 1847 kakor čisti dohodek v naturi zarajtati.

b. V naturi dajane davšine so po tisti ceni porajtati, po kateri je katastralna cenitva narejena, — ako pa v katastralni cenitvi od tacih davkov cena izgovorjena ni, se porajta po odkupivni ceni, ktera je pri grajšini navadna in se iz posameznih davkovskih bukvic vidi, — poslednjič pa se ima po tisti ceni v denarjih ceniti, ktera je po srednji méri šesterih poslednjih lét do leta 1847 vsako léto o svetim Mihélu obstojéčim cénam grajšini nar bližnišiga semnja ali teržniga kraja enaka;

c. cena v naturi dajanih dolžnost je samo po gotovim dobičku in resnični vrednosti ceniti. Ta postava nakloni podložnim velike dobičke, ker po tem takim posebno tlačanska cena tistim podložnim, ki delječ od grajšine stanujejo, po primeri daljave veliko nižje pride. Ta cena v naturi dajanih dolžnost:

a. je pred vsim po v tistim kraji navadnim odkupilam enacih opravil družih podložnih tiste grajšine ceniti ali šacati, — v pomanjkanji tega ravnala pa je

b. cena po tistih rajtingah napraviti, ktere so od leta 1834 naprej gruntne gosposke iz kakoršniga koli vzroka cesarskim gosposkam predložile, tode le, če te rajtinge od za to zvoljenih prisežnih cenijskih mož (šacmanov), katerih se je sodna gosposka pri inventarskih cenitbah grajšin poslužila, niso prevelike spoznane; poslednjič

c. ako bi te dve poslednji ravnali ne bile v stanu, to reč dognati, naj komisija razsodi pre-pire, potem, ko je zaslišala od nje postavljene cenijske možé. Zoper nje razsodbo ni pritožbe;

d. ko bi se poslednjič zastran izrajtanja čistiga dohodka nikakor ne mogli pogoditi (zastopiti) in bi se to tudi po téh pravilih poravnati ne dalo, naj se razsodi, ta reč kakor je pod c. rečeno bilo.

6. Pri prepisnih davkih naj veljá ta postava, če ima gruntna gosposka pravico, deseti denar na

vsako vižo terjati, ali če gre posestvo med živim ali po smerti v druge roke, de se vsacih 20 let ena ali druga premenitev zgodí; — če ima nasproti gruntna gosposka pravico le od eniga spremenila ali med živim ali po smerti deseti denar terjati, nej veljá postava, de se vsacih 40 let spremenitev zgodí.

Kar vrednost posestva zadene, se pri zemljiših njih dvajseterni katastralni čisti znesek za cenitbo desetiga denarja vzame, vrednost pohištva in vsih družih prepisnemu davku podverženih rečí pa, ako se gruntna gosposka in podložnik ne moreta zastopiti, naj komisije po pravilih c. in d. izrajtajo, pri čimur pa na deželi vse v kmetovanje potrebne pohištva ne smejo v rajtingo priti. Po tém je s pogledam na vstanoviteni znesek prepisniga davka, in ko bi utegnili v znesku mnogoverstni prepisni davki skupej priti, se ima po srednji meri vsakoletni dohodek ceniti ali šacati, in po tém dohodku — poleg pravila IV. — odkupna šuma postaviti.

Ravno tako se je tudi pri prepisnih pismih (Schirmbrief) ravnati.

XVII.

Kjer je desetince ali tiste zaslišati treba, ki so urbarske davke dolžni odrajtovati, je treba dva v branji in pisanji izvedena, poštena moža tiste soséske, iz ktere je podložni ali desetine, v posvetovanje poklicati; takó napravljene zaslišni protokol ima popolno veljavnost in ne dopustí nobene zoperbesede.

XVIII.

Desetinskim pravicam ali gruntnim gosposkam perdružena fevdalska ali fidekomiska lastnost, kakor na-nje zapisani tabularni dolgovi ne ovérájo nikakor odkupljenja po imenovanih pravilih in nanje se še le takrat porajta, kadar je od vdeleževanja in izplačevanja odkupnih denarjev govorjenje.

XIX.

Prerajtane odkupne šume namestijo odkupljene pravice, in vse s temi poslednjimi združene zastavne in druge pravice družih ljudi so v odkupni tarifah zapopadene. Te se zamorejo tedej le brez poškodovanja pravic družih ljudi veljavno odstopiti, in se morajo, enako njih obligacijam in tekočim čimžam, vselej tistim odrajtati, katerim po obstojéčih postavah pravice gredó.

Komisija, ki je za odkupšino postavljena, ima za spolnovanje postav, ktere to reč zadévajo, porok biti.

Na prikrajšanje proste lastnine in na pravice sploh, ktere v očitnih bukvah zapisane niso, kakor tudi na tabularne pravice, ktere so se še le po napravi odkupnih obligacij začele, se pa samnasebno pri izplačevanji odkupne šume nikakor nima gledati.

Vsak pravni posestnik gruntnih ali desetinskih pravic ima pravico, vse tabularne deležnike ali kuratorje, kateri so za neznane ali brez znaniga poročnika nepričejoče deležnike postavljeni, pred deželno sodno gosposko v zaslišanje poklicati: ali mu privolijo z odkupnimi denarji po svojim namenu ravnati ali ne; temu poklicu je pa opomin pristaviti, de kdor ne pride, s tem poterdi, de dovoli v namenjeno ravnanje.

Pozneje intabulirani ali pozneje prenotirani deležniki zamorejo ravnanje z odkupnimi denarji k pridu pred njimi intabuliranih in prenotiranih deležnikov samo ovérati, če spričajo, de bi jim to ravnanje kaj škode doneslo. Deželni sodni gosposki je pravica dana, v namenjeno ravnanje z odkupnimi denarji, tudi če se deležniki zoperstavljajo,

sploh tudi dovoliti, če spoznà, de tistim, ki se zoperstavljajo, nič škode ne donese.

XX.

S prihodnjim novim létam 1849 nehà dozdanja zaveza podložnih s gosposko, in vse postave in zatorej tudi tiste zgubijo svojo veljavnost, po katerih so gruntne gosposke samo zavoljo zavéze z podložnimi v prid podložnih kako dolžnost iméle, brez de bi bile pravice in dolžnosti prikrajšane, ktere so iz te zavéze izvirale in tudi veljavnost zadržale.

Tu sèm se šteje tudi dozdanja dolžnost gruntnih gosposk k zidanju cerkvá, šol in farovžev pripomožnih biti, ktera dolžnost iz zastran vsih teh zidarij, katerih potrebnost ob imenovanim času ni bila ne prostovoljno spoznana ne po postavah pričana, soséske zadéne, kamor bo s svojim delam (talam) prihodnjič tudi dozdanja gruntna gosposka šteta.

XXI.

Ob novim létu 1849 opustijo gruntne gosposke tudi gruntne bukve, ktere bojo potem od cesarskiga vladarstva zaznamovane gosposke prevzele.

XXII.

Ob novim létu 1849 pridejo tudi vse dozdej obstoječe prepovdi zastran razdelitve ali razdrobljenja gosposkih in kmečkih gruntov ob svojo veljavnost, tode po katastru gruntnih davkov in po očitnih bukvah zapovedane pogodbe obderžijo svojo

veljavnost in ravno tako tudi zgorej v XI. razdelku postavljene zastavne pravice.

XXIII.

Ravno tako ima tudi ob novim létu 1849 dolžnost dozdanje podložniške osmine (oktave) nehati, brez de bi bile morde iz prejšnih časov izvirajoče pravice, za ktere so se podložni že pred gosposko potegvali, prikrajšane, in osmina se ima potem po ti postavi pri gosposki izbrisati.

XXIV.

Urbarske davšine in déla mitniških gruntov (Miethrealitäten) se bojo tudi po imenovanih pravilih v gotove denarne tarife spremenile, tode ne odvezale, in pobéra teh tarifnih denarjev je vsa gruntnim gosposkam na poti pravde prepušena. Mitniške pravice pa ostanejo pri starim, in če mitniški grunt grajšini spet nazaj pade, naj po svoji volji ravná, kakor vlastnica.

XXV.

Kar je do noviga leta 1849 še na davšinah dolgá ostalo, se mora odrajtati, in se znajo, ako se zastran njih odrajtanja nikakoršna pogodba ne naredi, še do noviga leta 1851 po dozdanjih postavah, po tém času pa na poti pravde izterjati.

XXVI.

Vse prošnje, tožbe in sploh pisma, ki se zavoljo te odkupšine gosposkam predpložijo, kakor vse pisma in dogovori, ki od njih pridejo, ne potrebujejo štampeljna in ni tudi ne poštnine ne taks od njih odrajtovati.

